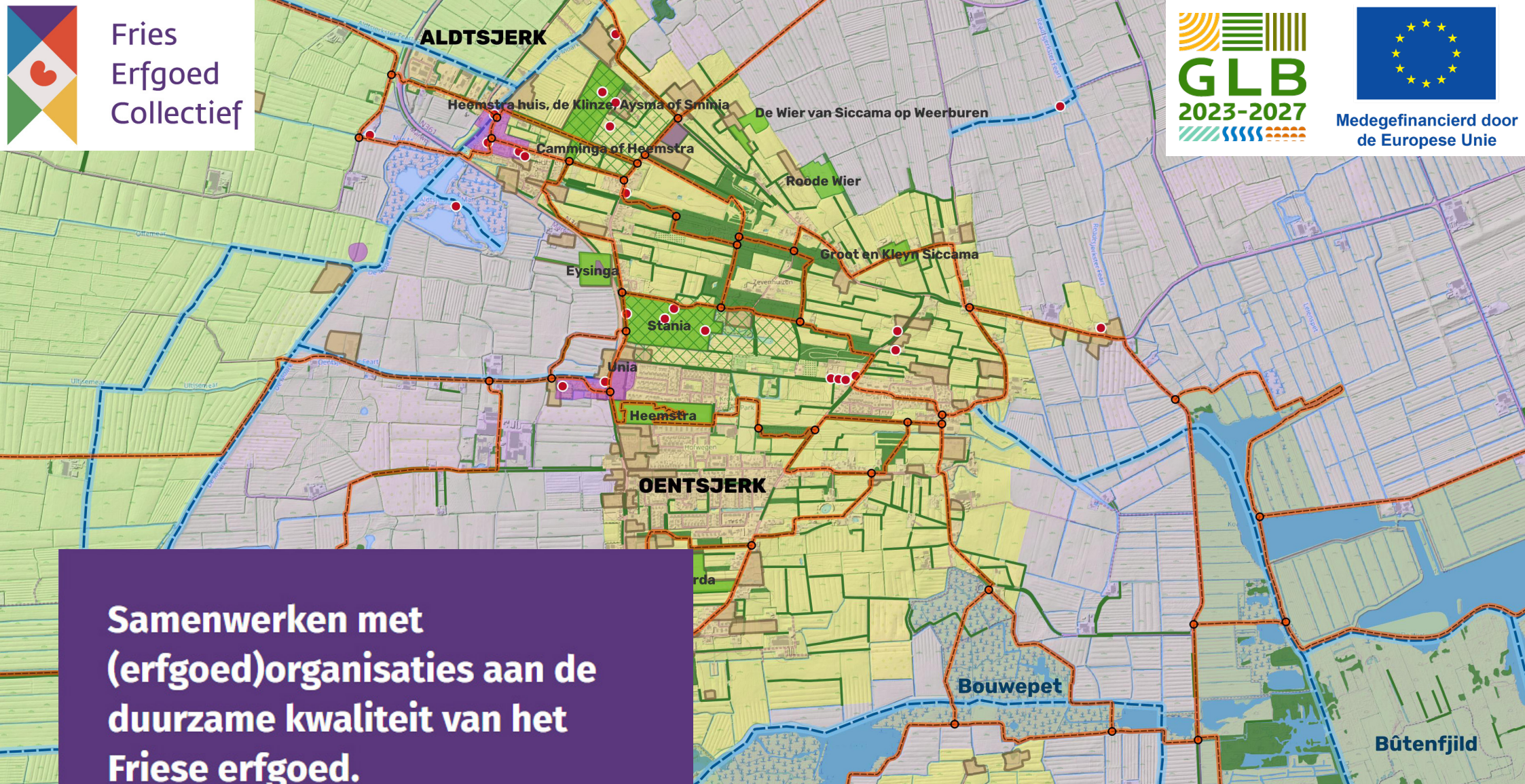

Fries
Erfgoed
Collectief

Medegefinancierd door
de Europese Unie

Samenwerken met
(erfgoed)organisaties aan de
duurzame kwaliteit van het
Friese erfgoed.

GROEN PARKLANDSCHAP TRYNWÂLDEN

INTEGRAAL GEBIEDSPLAN GLB

Icoonlandschap De Friese Wouden

Contact | Over VNC | Zoeken:

HOME WAT DOET VNC? » STEUN VNC » NIEUWS LANDSCHAPMUSEUM »

okt 03, 2025

Tijdens een feestelijke bijeenkomst op vrijdagmiddag 3 oktober zijn de Friese Wouden (Fryske Wâlden) uitgeroepen tot het nieuwste Icoonlandschap van Nederland. Na uiteenlopende landschappen van Zuid-Limburg tot Texel en van Zeeland tot de Achterhoek, zijn de Friese Wouden het achtste gebied met dit predicaat.

(Ondertiteling beschikbaar.)

De titel Icoonlandschap wordt toegekend door de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC), in samenspraak met lokale partijen die betrokken zijn bij het behoud en de ontwikkeling van het gebied. De onthulling vond plaats op Natuurpark Schaapskooi Zeeland, en was georganiseerd door de VNC in samenwerking met Natuurmonumenten.

Recente artikelen

VACATURE: Wij zoeken een Allround Groenmedewerker (32 tot 40 uur)

okt 06, 2025

Het nieuwste Icoonlandschap: De Friese Wouden

okt 03, 2025

Landschappelijk najaar 2025; nieuwe directeur VNC

okt 01, 2025

Onderwerpen

- **Activiteiten** (143)
- **Bedreigde diersoorten** (54)
- **Column** (34)
- **Cultuurlandschap** (203)
- **Das** (6)
- **Deltaplan voor het landschap** (60)
- **Download** (35)
- **Erkenningen** (71)
- **Gertjan Sengers** (1)
- **Geschiedenis van het landschap** (105)
- **Icoonlandschappen** (10)
- **Informatiecentrum** (25)
- **Inheemse planten** (3)

Fries Erfgoed Collectief

LEGENDA

LANDSCHAP

Landschapstypen

- Klei op veengebied
- Veenweidegebieden
- Woudontginning

CULTUURHISTORIE

- Dijken
- Terpen
- Buitenplaatsen - staten en stinzen
(nog aanwezig en voormalig)
- Boerderijplaatsen
(nog aanwezig en voormalig)

BESCHERMD ERFGOED

- Rijksmonumenten
- Archeologische Monumenten
- Rijksbeschermd groenaanleggen

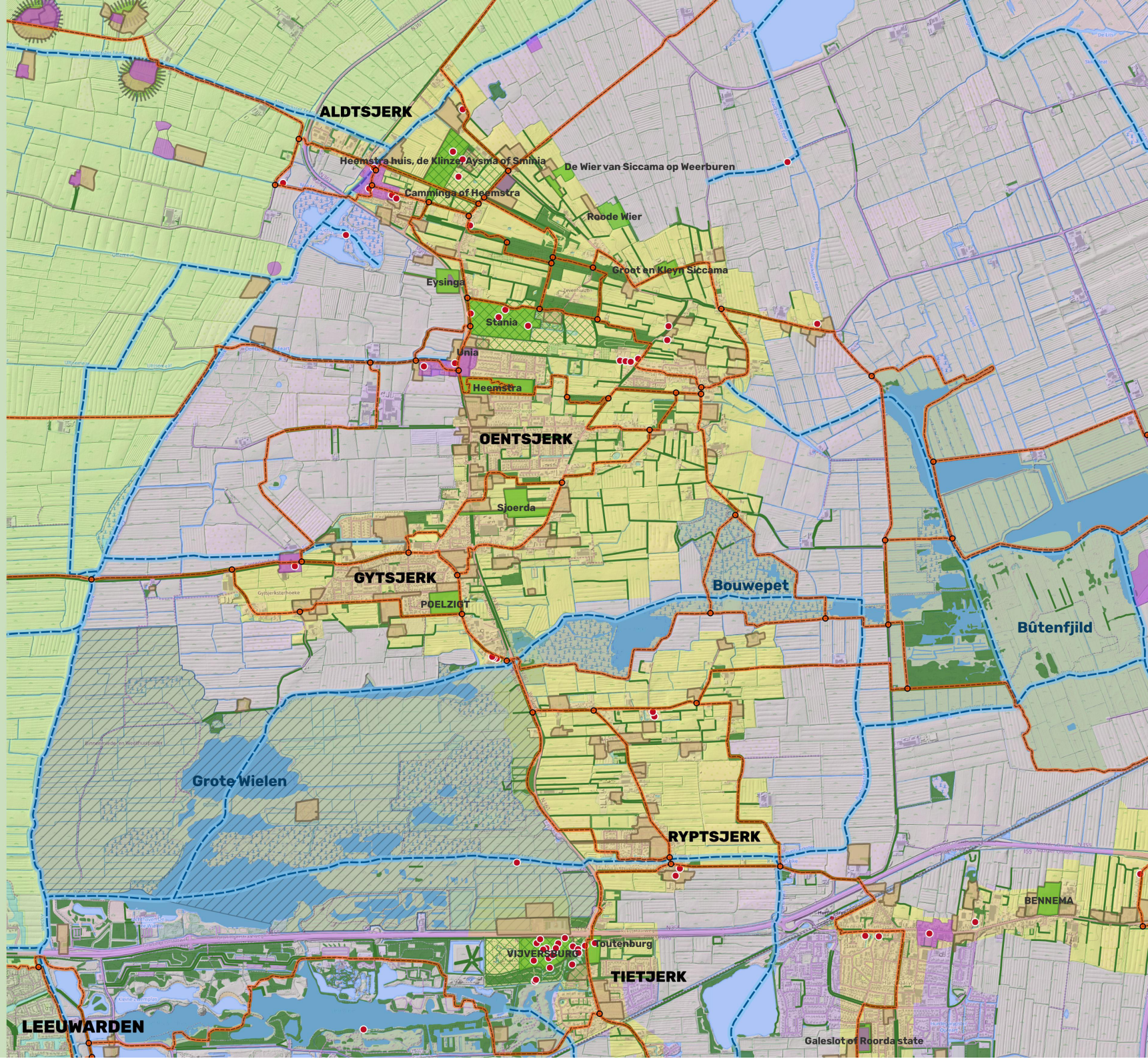
NATUUR

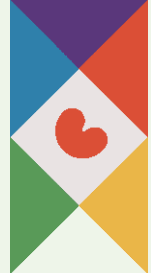
- Natura2000
- Natuurnetwerk Nederland (NNN)
- NNN - natte natuur
- NNN - droge natuur
- Groen
- Houtwallen en singels
- Bos

RECREATIE

- Wandelnetwerk
- wandelpknooppunt
- Vaarwegennetwerk

Parklandschap
Trynwâlden

DOELEN VANUIT HET GLB

Gebiedsperspectief en -plan

Kennissessie 1

- Verbeteren van de waterkwaliteit- en kwantiteit
- Gezonde bodems

Kennissessie 2

- Bijdragen aan duurzame, natuurinclusieve landbouw
- Herstellen van de biodiversiteit en natuur
- Kavelruil

Kennissessie 3

- Behoud en versterking van landschap, cultuurhistorie en agroforestry

PROJECTPARTNERS

- Wetterskip Fryslân
- It Fryske Gea
- Staatsbosbeheer
- Gemeente Tytsjerksteradiel
- Firma Veenstra

BELANGHEBBENDEN

- Landschapsbeheer Friesland
- Stichting Cultuur en Landschap Trynwâlden
- Provincie Fryslân

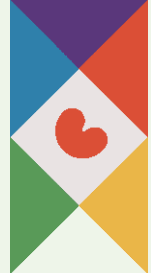
PENVOERDER

- Fries Erfgoed Collectief

GEBIEDSOPGAVEN

- Met name de wisselende waterstanden, die de vitaliteit van historische boscomplexen bedreigen
- Het ontbreken van een integraal gebiedsperspectief en -plan
- Het ontbreken van een samenwerkingsverband voor de vele eigenaren

INHOUDSOPGAVE

GEBIEDSPERSPECTIEF PARKLANDSCHAP TRYNWÂLDEN

1. Inleiding
2. Landschapsbiografie Trynwâlden
3. De gebiedsopgave
 - I Watersysteem
 - II Natuurinclusieve landbouw en biodiversiteit
 - III Herstel landschapselementen en agroforestry
4. Gebiedsperspectief
 - I Watersysteem
 - II Natuurinclusieve landbouw en biodiversiteit
 - III Herstel landschapselementen en agroforestry
5. Van perspectief naar gebiedsplan, maatregelen voor de korte termijn
 - I Watersysteem
 - II Natuurinclusieve landbouw en biodiversiteit
 - III Herstel landschapselementen en agroforestry
6. Uitvoeringsagenda voor de lange termijn

Landschapsbiografie Trynwâlden

Landschapsbiografie Trynwâlden

Opdrachtgever: Stichting Cultuur en Landschap Trynwâlden. Management van de Leefomgeving

Door: Martijn Groenveld, Jorik van der Burg, Bjorn van Noort, Tycho Visser en Mathijs Nierop

12 maart 2024

Kadastraal Minuutplan 1832

Kadaster 1832 gebouwen frysland

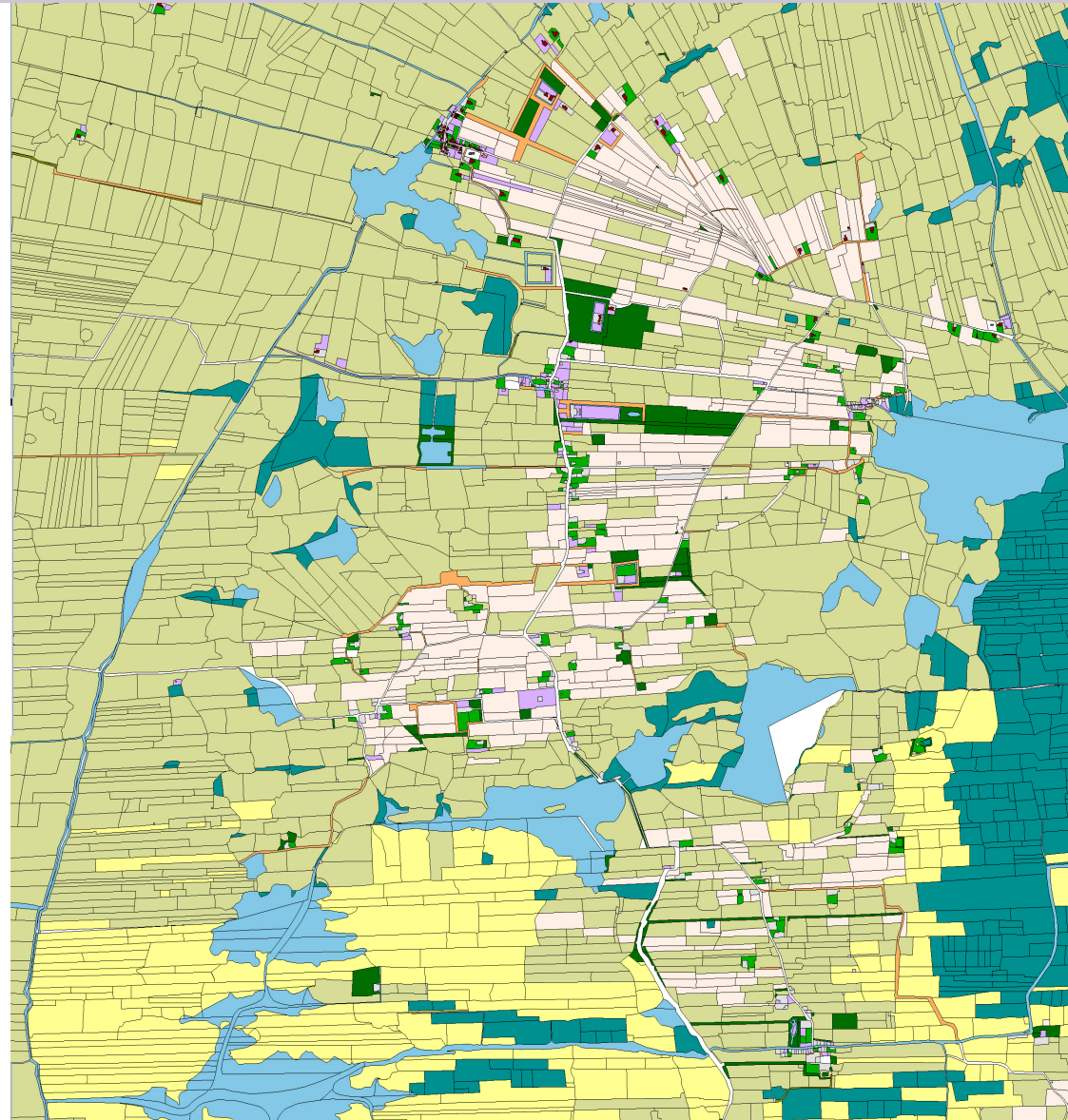
legenda

	Bedrijf
	Bergplaats
	Huis
	Huis en Bedrijf
	Kerk
	Overige algemene gebouwen

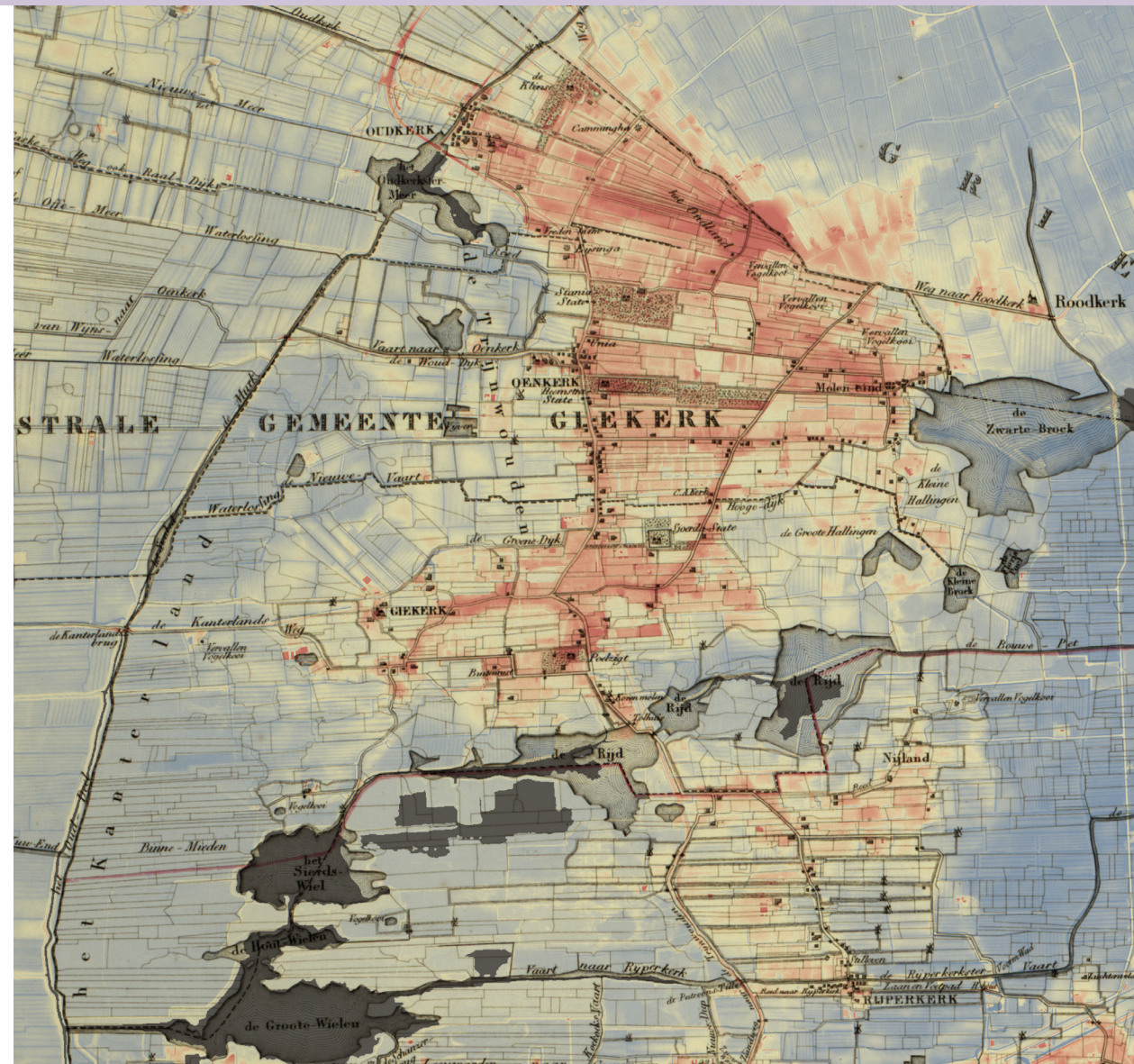
Kadaster 1832 percelen frysland

legenda

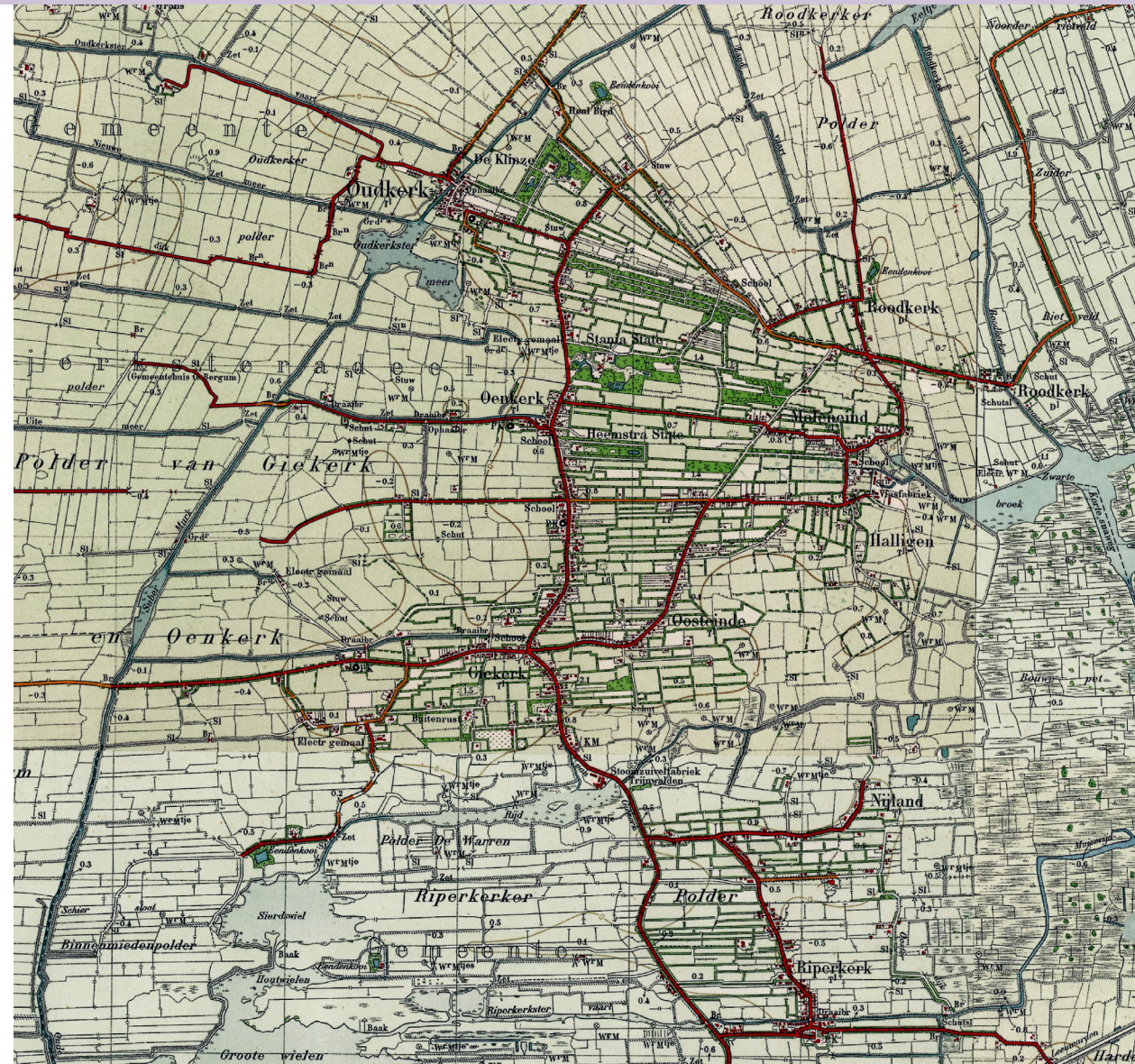
	Begraafplaats
	Boomgaard
	Bos
	Bouwland
	Dijk
	Diversen
	Duin
	Erf
	Gardeniersland
	Heide
	Hooiland
	Natte gronden
	Strand
	Tuin
	Water
	Wegen
	Weiland

Hoogtekaart met kaart Eekhoff 1850

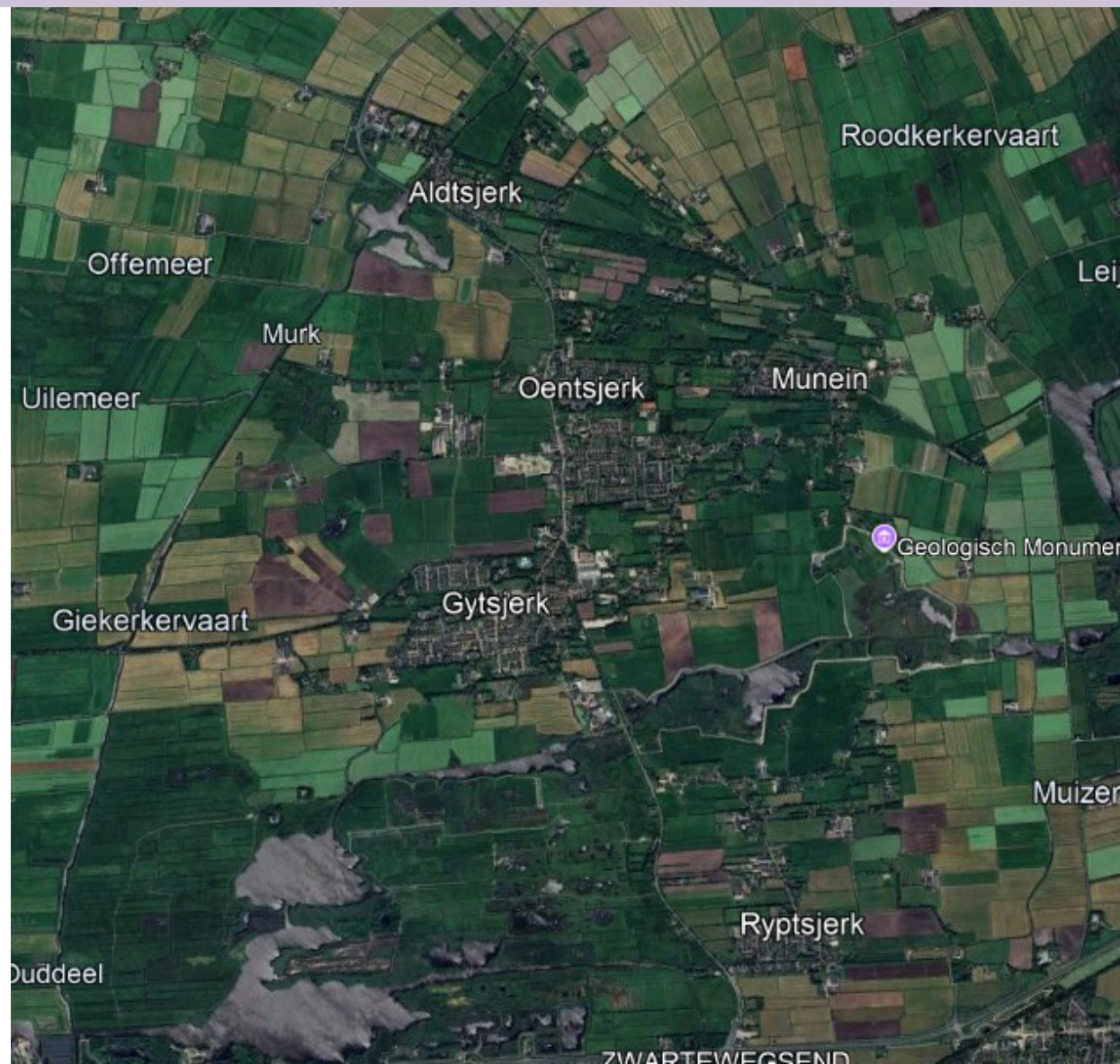
Topografische kaart 1930

Topografische kaart 2024

Luchtfoto 2024

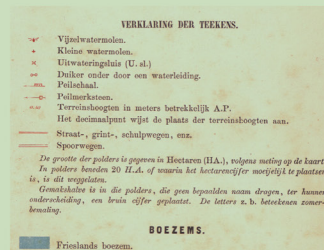

1. Verbeteren water- en bodemsysteem

- Verbeteren van de waterkwaliteit- en kwantiteit
- Gezonde bodems

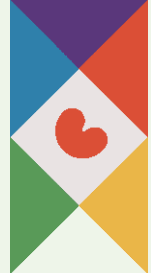
Fries
Erfgoed
Collectief

Waterstaatskaart
1865-ca. 1935

Parklandschap
Trynwâlden

1. Verbeteren water- en bodemsysteem

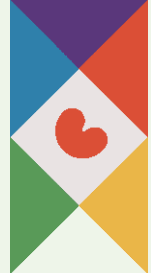
Urgentie

Robuust watersysteem

- Waterpeilbeheer
- Waterconservering
- Verdroging op de zandgronden (wateraanvoer)
- Vernatting van de zandgronden (waterafvoer)
- Bodemdaling in de veengebieden

Onderhoud

- Slootonderhoud bosgebieden verbeteren
- Bestrijding exoten (rivierkreeften)
- Onderhoud watergangen
(van laag naar basis of hoog)

1. Verbeteren water- en bodemsysteem

Gebiedsopgaven

Water vasthouden en beter verdelen

- **Flexibel peilbeheer** (bandbreedte in plaats van vast peil).
- **Gescheiden boezempeilen**
- **Lokale retentiegebieden**
(Binnenmiede/Weeshuispolder potentieel geschikte gebieden)
- **Gebiedsgerichte maatregelen**
(verhogen van duikers bijvoorbeeld).
- **Bescherming en versterken weidevogelgebieden**
bij water- en peilmaatregelen.
- **Effect van kwel is nog nader te onderzoeken**

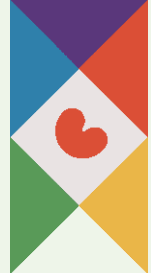

1. Verbeteren water- en bodemsysteem

Gebiedsopgaven

Gezonde bodems

- **Bodemkwaliteit verbeteren** en maaiveld daling tegengaan.
- **Ondersteuning natuurinclusieve landbouw** en pilots in samenwerking met boeren.
- **Heroriëntatie landbouw** in laaggelegen veengebieden.
- **Onderzoek naar effecten onderwaterzetting** op bodemleven en vegetatie
- **Bestrijden exoten (rivierkreeft)**

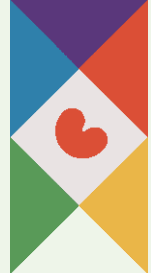

1. Verbeteren water- en bodemsysteem

**Maatregelen
voor de korte
termijn**

Gebiedsgerichte maatregelen

- **Verhogen van duikers (vergroten wateropslag)**
- **Lokale retentiegebieden (waterconservering)**
- **Boezempeilen later verhogen
(meer richting groeiseizoen)**
- **Stuwen regelbaar maken, maatwerk
(instellen op verschillende peilen)**
- **Exoten bestrijding (rivierkreeft)**

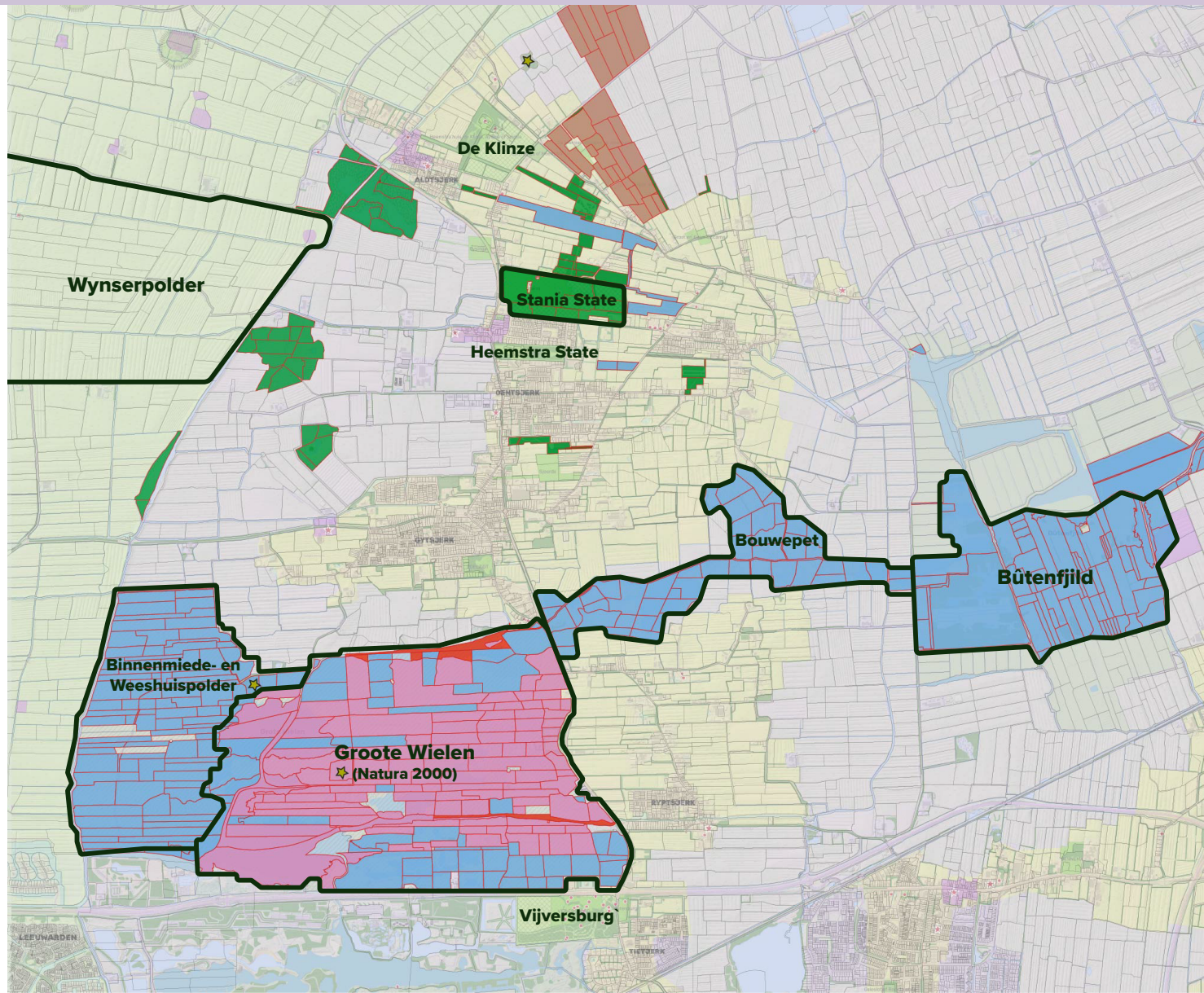
1. Verbeteren water- en bodemsysteem

**Maatregelen
voor de langere
termijn**

Gebiedsgerichte maatregelen

- Peil verhogen in de veengebieden
- Water vasthouden op zandgebieden (conservering)
- Flexibel peilbeheer (bandbreedte ipv een vast peil)
- Gescheiden boezempeilen/
dubbele boezemconstructies
- Effect van kwel is nog nader te onderzoeken

1. Verbeteren water- en bodemsysteem

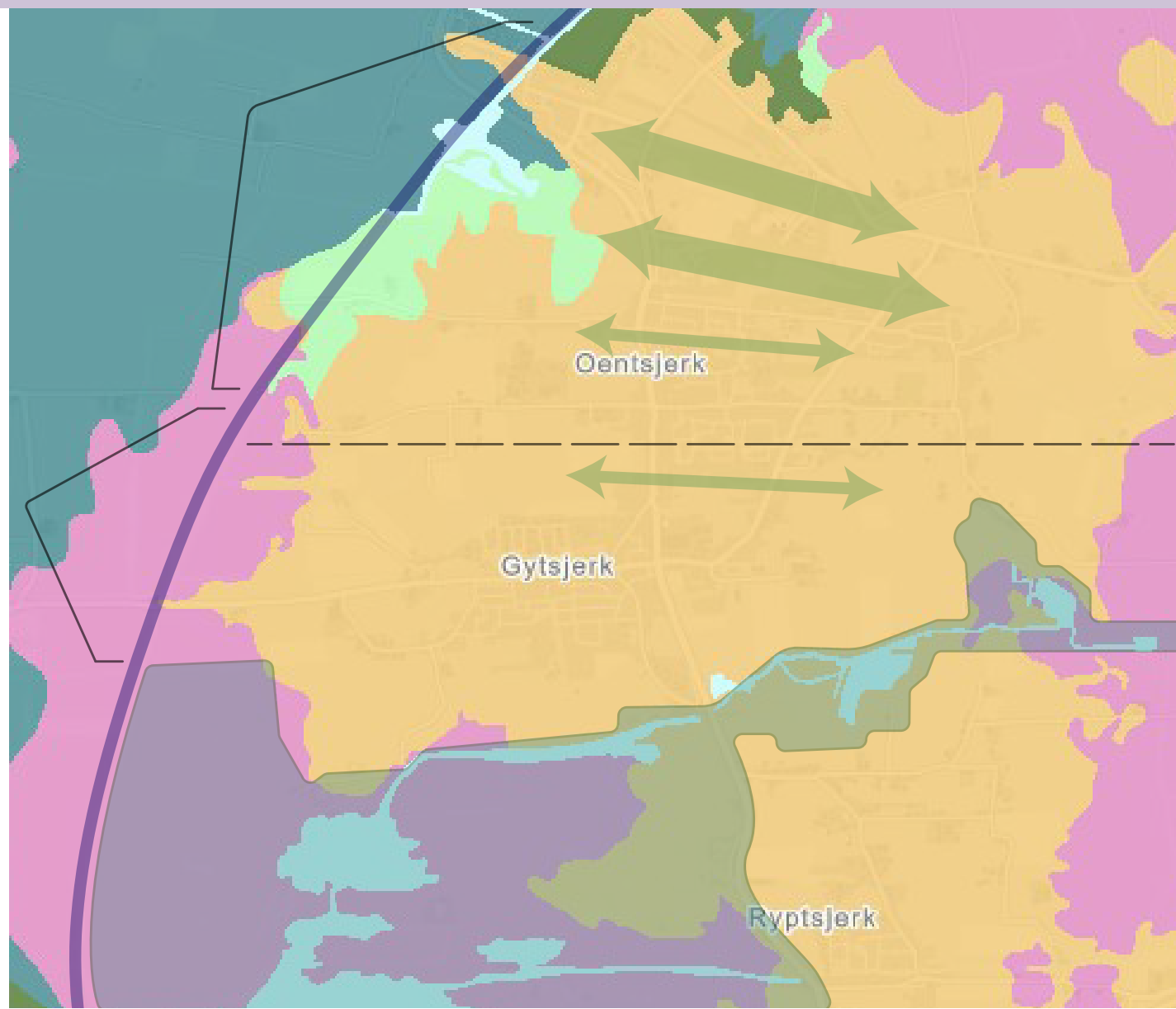
1. Gebiedsperspectief watersysteem

Groenblauwe verbindingen

Bodem

	veen
	zand
	lichte zavel
	zwarte zavel
	lichte klei
	zwarte klei
	leem
	opgehoogd of opgespoten
	stedelijk gebied
	zoet water

(Bodematlas, Provincie Fryslân)

1. Gebiedsperspectief bodemsysteem

Groenblauwe
verbindingen

Kadaster 1832 gebouwen frysland

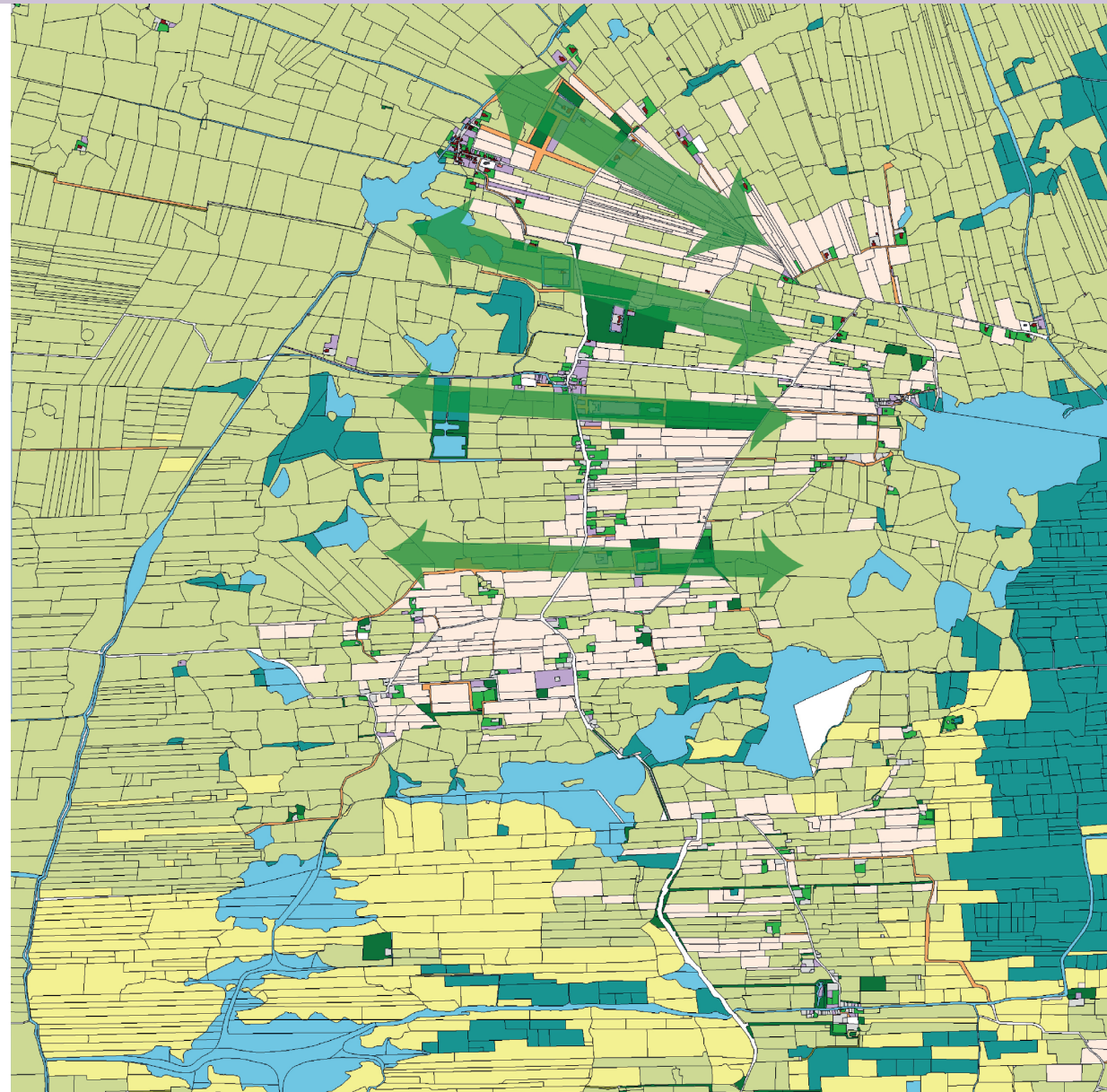
legenda

- Bedrijf
- Bergplaats
- Huis
- Huis en Bedrijf
- Kerk
- Overige algemene gebouwen

Kadaster 1832 percelen frysland

legenda

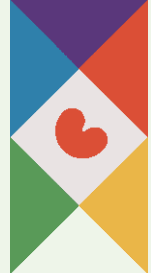
- Begraafplaats
- Boomgaard
- Bos
- Bouwland
- Dijk
- Diversen
- Duin
- Erf
- Gardeniersland
- Heide
- Hooiland
- Natte gronden
- Strand
- Tuin
- Water
- Wegen
- Weiland

(Kadastraal Minuutplan, 1832)

2. Verkennen natuurinclusieve landbouw

- Herstellen van de biodiversiteit en natuur
- Kavelruil

2. Verkennen natuurinclusieve landbouw

Urgentie

Herstellen van de biodiversiteit en natuur

- Verkennen verbeteren kwaliteit natuur en biodiversiteit (overgangszones)
- Verkennen herstel greppelland (zie analysekaart)
- Verkennen van een gezamenlijke beheervisie
- Verkennen koppeling Natuurbeheerplan als het gaat om nieuwe ontwikkelingen
- Aansluiten bij Herstelplan biodiversiteit en Aanvalsplan Grutto
- Verbeteren van boerenerven

2. Verkennen natuurinclusieve landbouw

Urgentie

Kavelruil

- Huidige eigendomssituatie en overzicht van pachters
- Gewenste grondgebruik en verkennen kavelruil
- Maatwerk per eigenaar

2. Verkennen natuurinclusieve landbouw

Gebiedsopgaven

Herstellen van de biodiversiteit en natuur

- Weidevogel gebieden creëren in natte gebieden
- Kruidenrijke graslanden creëren op zandgronden
- Inzetten groene braak
- Diversiteit tussen bouwlanden en akkerlanden benutten

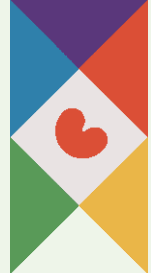

2. Verkennen natuurinclusieve landbouw

Gebiedsopgaven

Kavelruil

- Kavelruil inzetten tegen versnippering en effectief natuurbeheer
- Kavelruil inzetten om huiskavel te vergroten

2. Verkennen natuurinclusieve landbouw

**Maatregelen voor
de korte en lange
termijn**

- **Het oprichten van gebiedscommissies/** samenwerkingsverbanden (kijk naar GCZOF)
- **Eén op één gesprekken met boeren** om vertrouwen op te bouwen en te werken aan een vijfjaren plan (lokale initiatieven/ pilots als bouwsteen)
- **Duidelijke communicatie en verwachtingsmanagement** richting agrariërs en lokale bewoners

2. Gebiedsperspectief natuurinclusieve landbouw

LEGENDA

LANDBOUW

- Landbouwgrond
- Waterdelen
- Hout
- Riet
- Overig

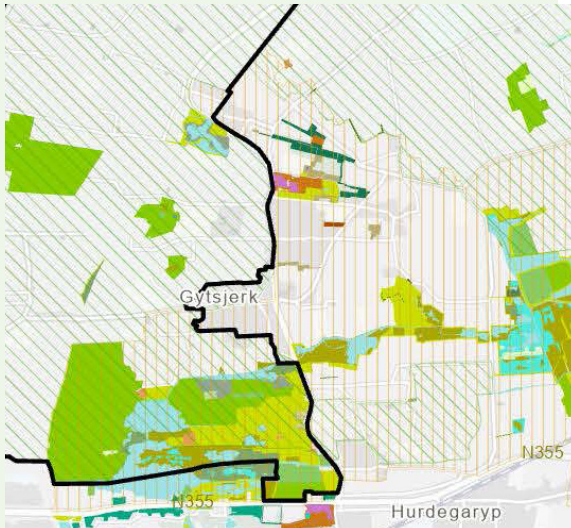
(VERDWENEN) STINZEN EN STATES/ BUITENPLAATSEN

- Buitenplaats
- Stins
- Stins, State/Buitenplaats
- Stins, Boerderij
- Boerderij, State/Buitenplaats
- Stins, Boerderij, State/Buitenplaats

2. Gebiedsperspectief natuurinclusieve landbouw

Inzetten op boerennatuur

1. Kansrijke gebieden
2. Relatief hoog waterpeil
3. Aangepast agrarisch beheer
4. Actief Predicator beheer

(Aanvalsplan Grutto, 2024)

(Ambitiekaart, Natuurbeheerplan 2025)

3. Verbeteren landschapselementen en agroforestry

- Herstel van landschapselementen
- Activiteiten agroforestry

3. Verbeteren landschapselementen en agroforestry

Herstel van landschapselementen

- Het in kaart brengen van karakteristieke landschapselementen, hakhout, singels en lanen en het groene erfgoed
- Verkennen van kansen voor de kwaliteits- en vitaliteitsverbetering van het groene erfgoed, hakhout- en lanenherstel

3. Verbeteren landschapselementen en agroforestry

Activiteiten agroforestry

- Verkennen van kansen voor de verdwenen staten- en stincenterreinen en de aanleg van voedselbos/ boomgaarden
- Verkennen van kansen voor agroforestry als nieuwe vormen van landbouw (voedselbossen, voederhagen, andere teelten, biodiversiteit).

3. Verbeteren landschapselementen en agroforestry

Kadastraal
Minuutplan
1832

Kadaster 1832 gebouwen fryslan

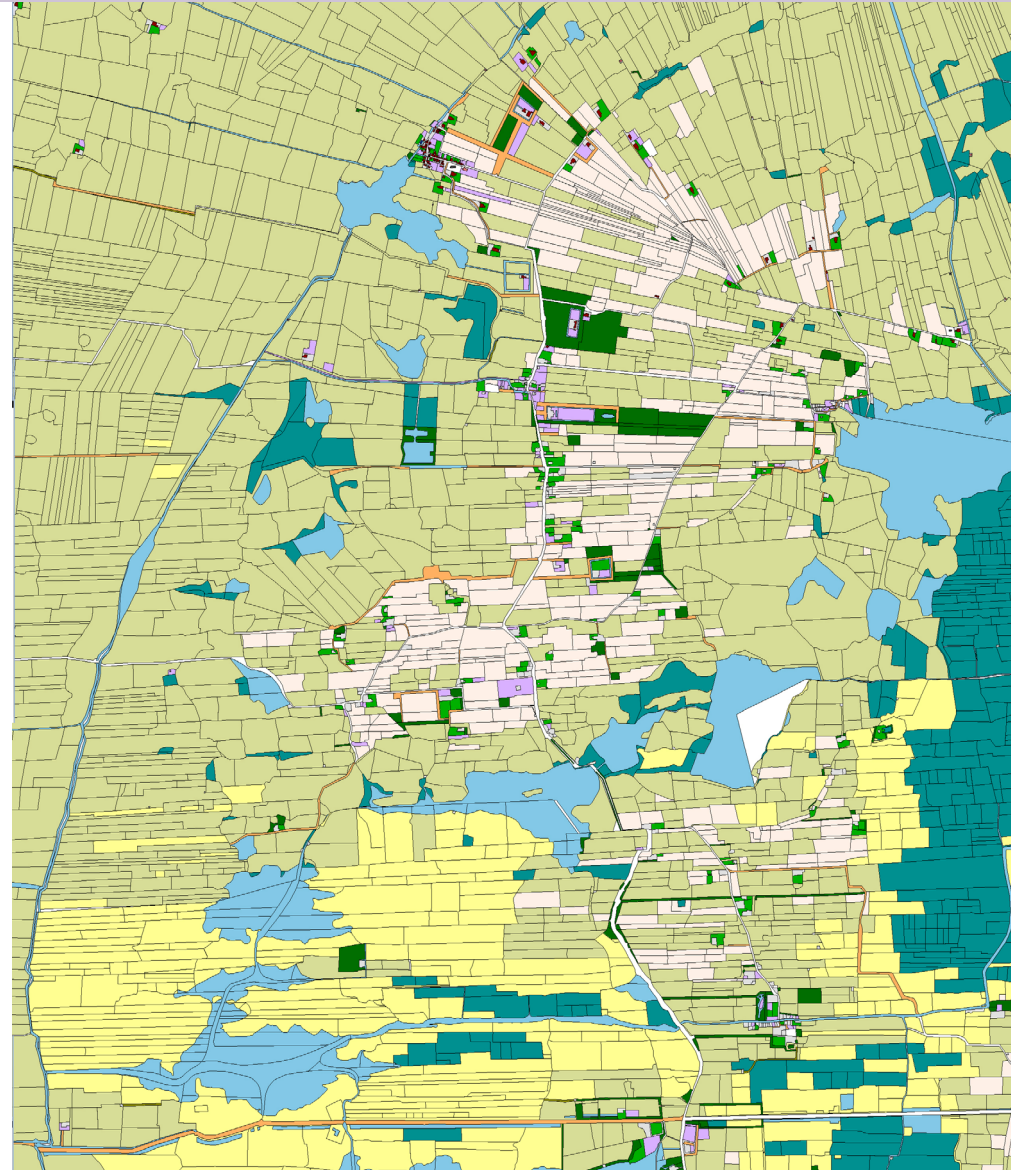
legenda

- Bedrijf
- Bergplaats
- Huis
- Huis en Bedrijf
- Kerk
- Overige algemene gebouwen

Kadaster 1832 percelen fryslan

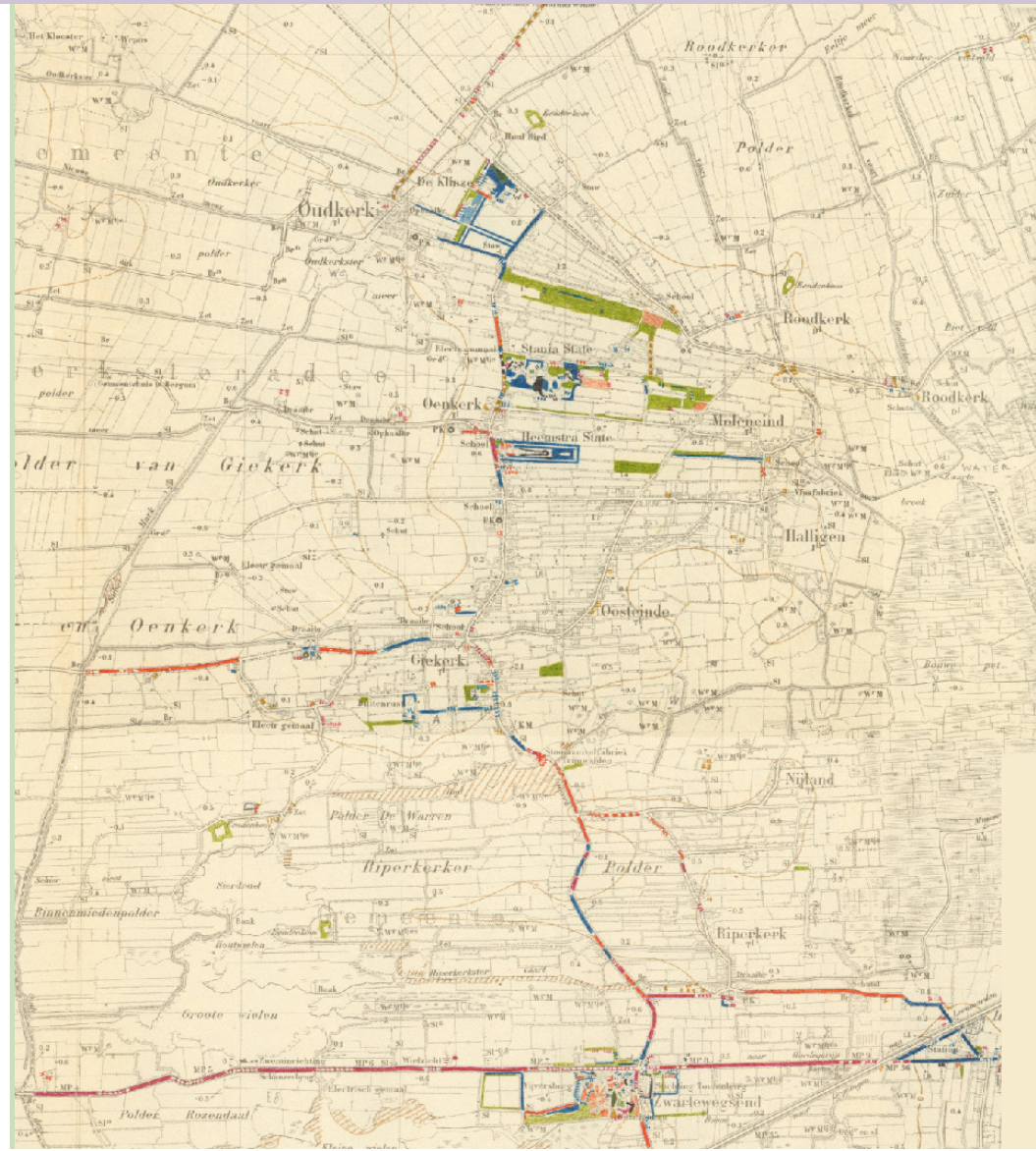
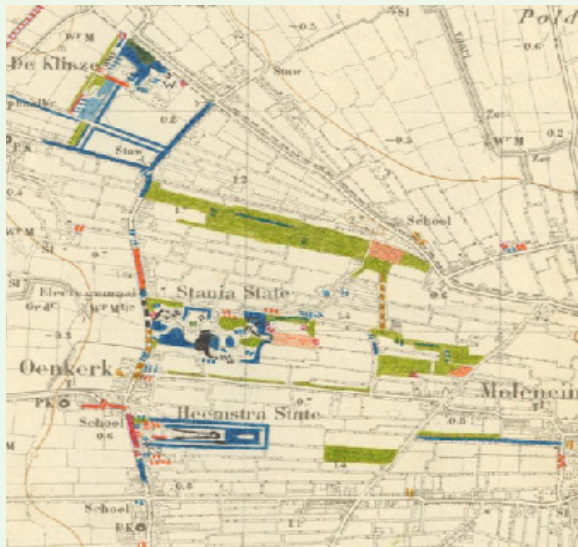
legenda

- Begraafplaats
- Boomgaard
- Bos
- Bouwland
- Dijk
- Diversen
- Duin
- Erf
- Gardeniersland
- Heide
- Hooiland
- Natte gronden
- Strand
- Tuin
- Water
- Wegen
- Weiland

3. Verbeteren landschapselementen en agroforestry

Trynwâlden Boschstatistiek 1938-1942

	Naakhout	beneden	25 jaar
	Naakhout	boven	25 jaar
	Loofhout	beneden	40 jaar
	Loofhout	boven	40 jaar
	Eik	beneden	40 jaar
	Eik	boven	40 jaar
	Beuk	beneden	40 jaar
	Beuk	boven	40 jaar
	Populier	beneden	10 jaar
	Populier	boven	10 jaar
	Iep	beneden	40 jaar
	Iep	boven	40 jaar
	Hakhout		
	Grienden		
	Heide		
	Zandverstuiving		
	Veen en/of moeras		
	Boongaard		
VOOR WEGBEPLANTING KLEUREN ALS BOVEN			
	Tweezijdig	beneden	40 jaar
	Tweezijdig	boven	40 jaar
	Eenzijdig	beneden	40 jaar
	Eenzijdig	boven	40 jaar

Feature-info

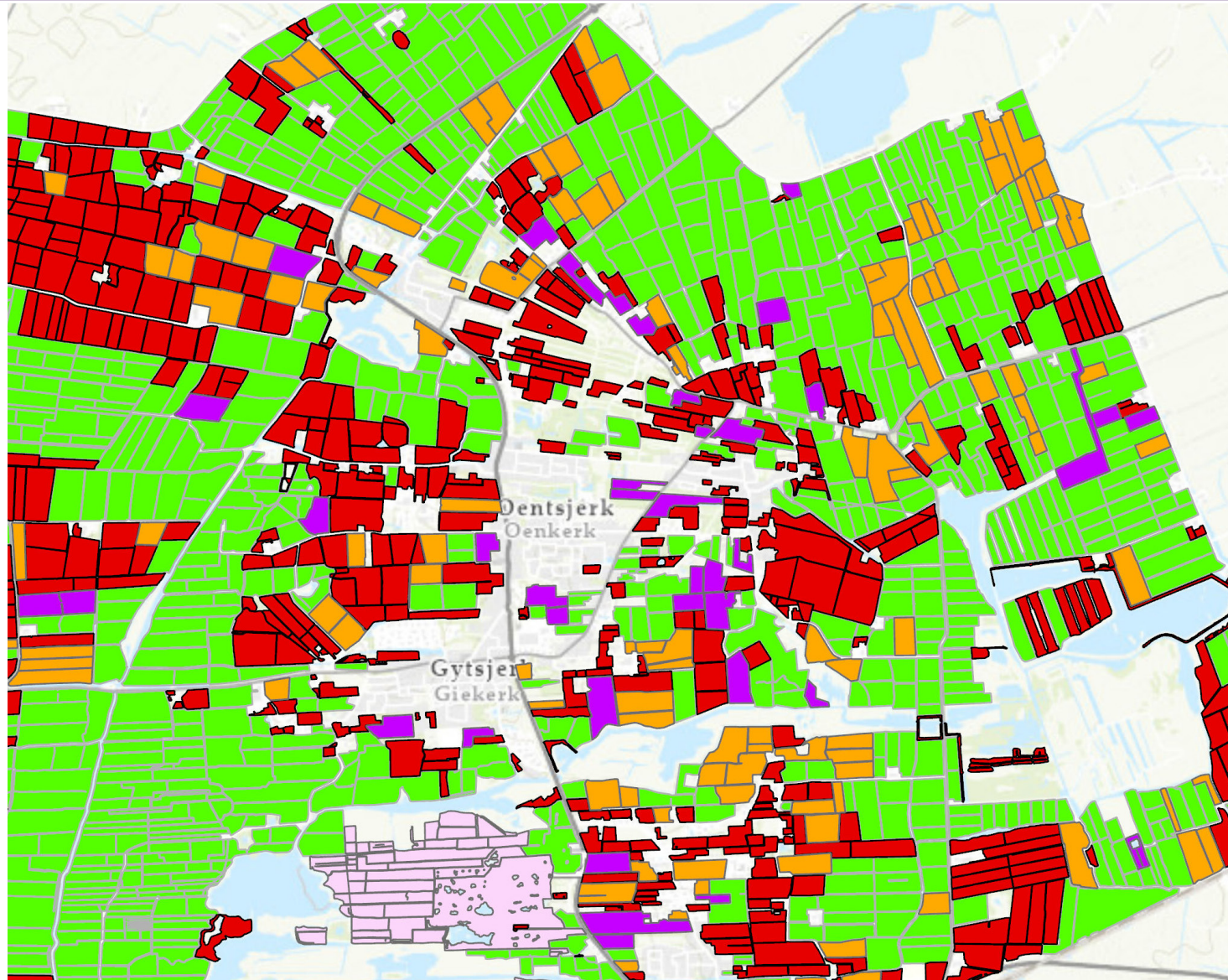
3. Verbeteren landschapselementen en agroforestry

Herstel greppelland

Legenda

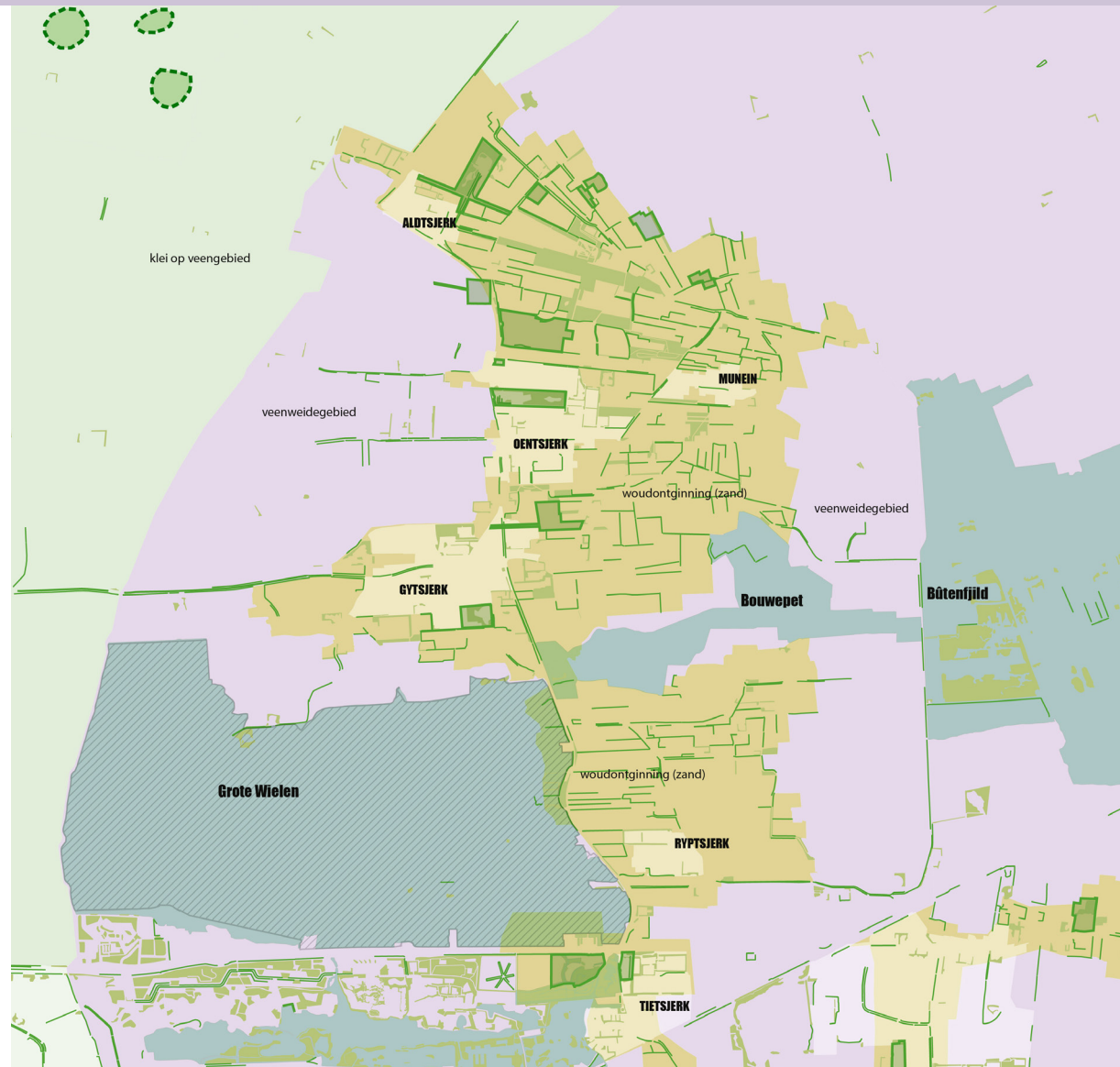
Analyse relief AHN5

- Greppel
- Onder water
- Vlak
- Nieuw/aangepast greppelland
- Gedeeltelijk (nieuw) greppelland

3. Verbeteren landschapselementen en agroforestry

Landschapselementen
en (verdewenen)
staten- en
stinzenterreinen

Gebiedsperspectief voor drie zones

Zonering

STAATSBOSBEHEER

 Eigendom

IT FRYSKE GEA

 Beheer

 Eigendom

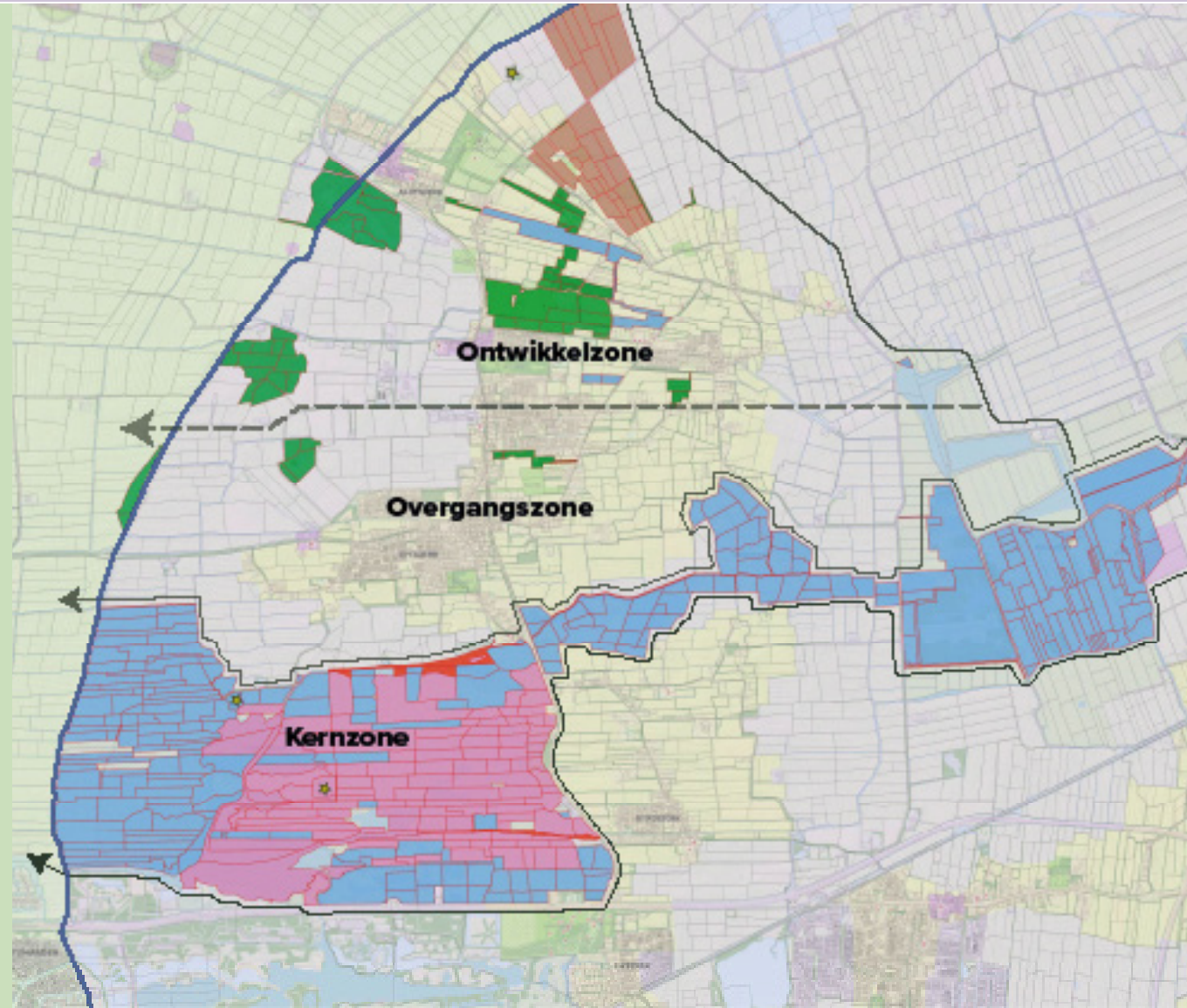
 In erfpacht genomen

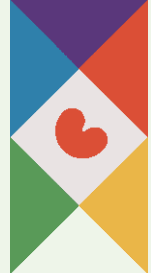
LANDBOUW

 Veenstra Firma

 Eendenkooi

Parklandschap
Trynwâlden
Eigendommenkaart

AGENDA

1. Gebiedsopgaven per thema

Beschrijving van de afbakening, analyse en uitdagingen van het gebied

2. Gebiedsperspectief

Activiteitenagenda voor de langere termijn

3. Gebiedsplan met maatregelen

Voor de komende drie jaar

4. Samenwerking

Organisatiestructuur